

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- חגיגות
- ספרות ועבר וזה
- הסוכות
- ימי בן המצרים - גלות ואולה
- יום הראים
- חג הסוכות
- חנוכה
- ימי המצרים
- הגדה של פסח
- בניית מצות המדינות
- פשטוקי
- חכמה ומור
- שיר השירים
- שבת סדרים
- מידת ובכחון
- שיטת עבודה
- עניינים בשי"ס ובחלכה
- מירות שבי"ק
- ראשית ח"א - מאמר
- מבוא בראשית-תל
- בראשית ח"ב - קל
- קל-תולדות
- בראשית ח"ג - רצא-ויחי
- שמות ח"א - שמות-בטלה
- שמות ח"ב - מאמר מבוא
- יחיד-משפטים
- שמות ח"ג - תרומה-פקודי
- ויקרא ח"א - ויקרא-פסוקי
- ויקרא ח"ב - אהרן-ביתוקי
- במדבר ח"א - במדבר-שילח
- במדבר ח"ב - קורח-מטעי

ניתן להשיג: mechonbemelch@gmail.com | Warehouse: 9842450220
בארה"ב ניתן להשיג: sale@yefenofbooks.com

יום הכיפורים תשפ"ג
פרשת האזינו
גליון מס' 228

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

יום הכיפורים

יום הכיפורים - יום תשובה ויום כפרה

או שמה עיקר ענין יום הכיפורים ביסודו אינו אלא עבורנו לטובתנו ולהנאתנו, שמאחר שרוצה הקב"ה לטהרנו ולקדשנו, ולזכותינו שתשרה השכינה בקרבנו, ניתן לנו יום זה שנוכל להתכפר בו לפניו ועל ידי זה נהיה טהורים ונקיים, וגם על ידי זה שכניתו תוכל להיות בינינו. ואף שאופן עבודת היום הוא כולו לה', לשוב

שני צדדים בשורש וסיבת היום

יש מקום לחקור בעיקר מצות יום הכיפורים, שמוטל על עם ישראל לבוא להתכפר לפני ה', שיתכן לבאר דבר זה בשני אופנים.

האם עיקר מהותו של היום הוא מחיובי עבודת ה' שמוטלים עלינו, שיהיה קבוע לנו מועד לבוא לפני ה' לבקש כפרה, יום לבוא להתרצות, וכמו כן לעשות עצמינו ראויים להשראת שכניתו. כלומר שמאותו טעם שמצוה עלינו לבנות בית לשמו, להשראת שכניתו בתוכנו, כך מצוה עלינו לטהר עצמינו כדי לאפשר המשך השראת שכניתו בקרבנו. וגם מה שיום הכיפורים מכפר וקבוע לכפרה שה' מכפר בו לעם ישראל, הוא רק תוצאה בדרך ממילא, דמכיון שהיום מיועד לתשובה ובקשת סליחה, גם הקב"ה מבטיח להיות נכון להתרצות לנו.

בגליון
יום הכיפורים

יום הכיפורים - יום תשובה ויום כפרה עמוד 1
הקטורת בקודש הקדשים עמוד 5

↔ ↔ ↔

פרשת האזינו

ביאורי פסוקים עמוד 9

פרנס השבוע

תשרי תשפ"ג

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לדיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מגדולי מחזיקי התורה בקהילתנו
הרה"צ רבי **מאיר בלוי** שליט"א

לעילוי נשמת אמו האשה הצדקנית
מרת מלכה יהודית בת ר' צבי אריה ע"ה
נלב"ע ט"ז תשרי תש"ס

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנחות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

כי ביום הזה יכפר עליכם

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

ערב ראש השנה תשפ"ג

בעזרת ה' יתברך

ברכה לראש משביר

מעומקא דלבא אנו מאחלים את ברכת השנים לקהל חברי המכון, פטרוני הספרים והמהדורות, וכלל תומכי ומנויי מכון 'כתבי בן מלך' - בית היוצר של רבינו זצוק"ל שותפים נאמנים להוצאת ספרי רבינו הגדול לאור עולם ולפתוח שערי תורה ועבודת ה' למעגלי עם ישראל

שיזכו להיכתב ולהיחתם בספר חיים טובים

לשנה טובה ומבורכת

מתוך בריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים בזכות תרומתכם אנו מתקברים להשלמת סידרת "בן מלך על התורה", ואין ערוך לזכותכם. תתברכו מן השמים ברוב ברכה והצלחה זרעא חיא וקיימא תורה וגדולה עושר וכבוד אושר ונחת וברכה עד בלי די

בידידות והוקרה

הנהלת מכון 'כתבי בן מלך'

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לכתוב במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התהלה

הודעה חשובה ומשמחת

לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למען השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המנהגים והנהגות
- ספרים
- על הש"ס
- סדר
- הנהגות ומנהגים
- ביאורים ופירושים
- סדר
- אמונה ומחשבות
- מגאן
- תורה ודעת
- אגודות
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מנהל המכון

שיעורים 14 מקוה מנחם

עבודת השנה בבית מדרש
לשנת תשע"ח
מחולקים לפי גושים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בסדרת המספרות ספרו השלם

מלפני התחלה 054-8422488

כתובת אוהב ישראל 1/9

ביתר עילית

עמוד מכתב לפי סעיף 46

לתיאור המידע

mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

בתשובה לפייסו ולהתכפר לפניו, אבל עיקר המטרה בזה היא למעננו.

ולפי צד זה, גדר מהות היום שהוא יום של נתינת זכות להתכפר, אלא שבכדי לזכות לכפרה צריך שהאדם יבקש זאת מאת ה', ומאבהת ה' אותנו קבע לנו יום אחד בשנה שיהיה מיועד לכפרה. ואף מה שמוטל עלינו לבוא ביום זה להתכפר הוא כאמצעי, שכדי שנוכל להתכפר ביום זה, ציוה עלינו לשוב בתשובה ולבוא עם הקרבנות והעיניו, כדי להיות ראויים לכפרה. וכפי שאירע במתן לוחות שניות ביום הכיפורים, שאמר הקב"ה לישראל 'סלחתי'.

ובהתבוננות בלשונות הכתוב נראה כי שני הצדדים הם אמת, ושתי גישות אלו נעוצות לכאורה בשתי הפרשיות של מצות יום הכיפורים, שבפרשת 'אחרי מות' עיקר הדגש הוא על חובת הכפרה, ובפרשת 'אמור' עיקר הדגש הוא על זכות הכפרה.

יום הכיפורים בפרשת אחרי - זמן חובת התכפרות

גדר מצות יום הכיפורים שבפרשת אחרי מות, נראה ששורש גדרו הוא ה'חובה' לבוא להתכפר ולהיטהר לפני ה'. ואין סיבת חובה זו מצד מצבו האישי של האדם שצריך להתקדש ולהיות טהור, אלא הוא מחובות עבודת ה' המוטלות עלינו למען כבודו והענין שלו יתברך.

והיינו כפי שגילה את רצונו יתברך לשכון בתוכנו, ולשם כך אי אפשר שנהיה מלוכלכים ומוכתמים בחטאים, וחובתנו היא שלא נמשיך לשאת בכפינו את טומאת החטאים, ולא נניח לפגמי העבירות להעיב על קשר האהבה עם הקב"ה, אלא נטהר עצמינו ונבוא להתפייס ולהסיר כל חובותינו וכל התביעות שיש עלינו, בכדי שיהיה רצון לפניו לקיים קשר הידידות עמנו.

וכך עולה לכאורה מלשונות הכתוב בפרשת אחרי (ויקרא טז, טז): "וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם, וכן יעשה לאוהל מועד השוכן אתם בתוך טומאותם". ובהמשך (טז, לג) "וכפר את מקדש הקודש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר וגו'".

כלומר שכביכול אנו מחויבים להתכפר למענו ולכבודו, בכדי שיהיה לו מקום בתוכנו להשרות שכינתו.

ואף הפסוק (טז, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' טהרו", שמשמע לכאורה שבא לתת טעם למצות השביתה והעיניו, שכל

אלו מתחייבים ביום הזה מצד הבטחת הכפרה שה' יכפר עלינו, [ראה רבינו בחיי].

אמנם בעלי הפשט (רס"ג, אבן עזרא, ספורנו) מפרשים, ש'יכפר עליכם' מוסב על הכהן, והכוונה שביום הזה יכפר הכהן ויעסוק בכפרה עלינו, והיינו שהוא יום מיועד לעסוק בו בכפרתנו.

זה תואם לדברינו בגדר מצות היום בפרשה זו, שעניינה החובה לעסוק בכבוד ה' ולהשתדל בעבודת הכפרה למען כבוד השראת שכינתו השוכן בתוך טומאותם.

פרשת אמור - "מקראי קודש"

בנוסף לפרשת יום הכיפורים שב'אחרי מות', מצות הכפרה והכניסה לקודש, ודיני העיניו והשבחתו המבוארים שם, ישנה פרשה נוספת של יום הכיפורים בפרשת אמור, בין יתר מצוות המועדים 'מקראי קודש'.

ושם נאמר (ויקרא כג, כז-כח): "אך בעשור לחודש השביעי הזה, יום הכיפורים הוא, מקרא קודש יהיה לכם, וענייתם את נפשתיכם, והקרבתם אשה לה'. וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כיפורים הוא, לכפר עליכם לפני ה' אלוהיכם" וגו'.

מבואר בקרא כי קביעת המקרא קודש והיות יום הכיפורים נכלל בכלל מועדי ה', הוא משום שהוא יום הכיפורים, יום הכיפורים כשמו כן הוא, שהוא יום מזומן ומיוחד לכפרה, והקב"ה מכפר לנו בו על כל עוונותינו.

ולכן לשון הכתוב שם הוא: "כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני ה' אלוהיכם", שפשוטו נראה הכוונה שהוא יום כיפורים לפני ה', שבו הוא מכפר עלינו. כלומר, שיום הכיפורים אינו רק יום לתשובה ול'בקשת כפרה' אלא הוא גם 'יום כפרה', יום סגולה שיש בו הבטחת כפרה מחילה וסליחה מאת ה'.

והנה כל המועדים יסודם על מה שנתן ה' לישראל איזו נתינה - חירות בפסח, תורה וקציר בשבועות, אסיף וענני כבוד בסוכות. ובראש השנה - 'יום הזכרון', שהוא מועד על כך שה' נתן בו לישראל זכרון לטובה, ולא משום עבודת היום שבו היא לכבד את מלכותו על העולם. שכך הוא דרכם של כל מועדי ישראל שבתורה, שהמועד נקבע על שם 'נתינה' מסוימת שהיתה מאת ה' לישראל, ומתוך כך נקבעו גם עבודה ודינים שהוטל

עלינו לעשות ביום זה. אף כאן בראש השנה, הנתינה של היום היא יום הזיכרון, ועבודת היום היא יום ההמלכה.

ועל דרך זה יתבאר גם ביום הכיפורים, אשר מצד עצם עבודת היום שהוא יום מיועד לתשובה ולהתכפר לפני ה', עדיין לא היה נחשב משום כך מן המועדים והימים טובים של ישראל, שהרי מצוה זו של תשובה והתכפרות היא 'חובת עבודה' של היום, ועדיין אין כאן שום 'נתינה' מאת ה' לישראל, שבגין כך יהיה עלינו לקבעו כיום טוב. אלא היות היום 'מועד' ויום טוב הוא מצד שהוא 'יום כפרה', שהקב"ה נרצה ביום זה לקבל תשובתם ובקשת סליחתם, והבטיחנו כי היום זה הוא יום כיפורים לכפר לנו על כל חטאותינו.

ולכן רק בפרשת 'אמור' שבו מבוארים 'מועדי ה' מקראי קודש', נזכר הביטוי 'יום הכיפורים הוא', 'יום כיפורים הוא לכפר עליכם', כי שם 'מקרא קודש' ו'מועד' שביום הזה יסודו בנתינה לישראל, דהיינו הבטחת הכפרה שיש בו. אבל בפרשת 'אחרי' שעניינה עבודת היום ו'חובת' הכפרה, לא נזכר בו רק התענית ואיסור המלאכה שהם "בחודש השביעי בעשור לחודש", ולא נזכר כלל שהיום הזה הוא 'יום כיפורים'. וכן בפרשת המוספין שבפינחס לא נזכר שהוא יום הכיפורים, רק "ובעשור לחודש השביעי הזה" (במדבר כט, ז), כי גם שם הכתוב עוסק רק בחלק העבודה שיש ביום הזה, שהוא לבדו סיבה למוסף.

ומשום כך חותמים בברכת קדושת היום בתפילות יום הכיפורים - 'מלך מוחל וסולח לעוונותינו ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה'. שזוהי מהותו של קדושת היום לישראל בהיותו מועד למחילה וסליחה.

וכדאמרו במשנה סוף תענית (כ:): 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים'. ובגמרא שם (ל:): 'בשלמא יום הכיפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות, שאין לך יום טוב גדול מזה שהקב"ה סולח ומוחל לכל עוונות בית ישראל'.

שביתת המלאכה באה משני צדדים

והנה איסור המלאכה ביום הכיפורים בא מצד

שתי הפרשיות, כי ראשית חלה קדושה ביום מצד עצם היום שהוא מיועד לעבודת ה', ועל כן הוא יום שביתה ממלאכה וגם מאכילה, שכך היא צורת עבודת היום ומבנה קדושתו.

אולם מלבד זאת הוא גם יום טוב ומועד, יום של נתינה מאת ה' לעם ישראל, שבאותו יום שקבע לנו חובה לשוב לפניו, קבע כמו כן שביים זה יהיה נרצה לנו לכפר עלינו, ומעתה יום זה הוא כבר יום רצון וכפרה, בו הקב"ה מזומן לקבל בקשת סליחתנו ולטהרנו, והרי זה יום הטבה וקירבה לישראל, וזה בעצמו סיבה מחודשת לקדושת היום ומקרא קודש.

ומעתה מתחייב בו גדר נוסף של שביתה ממלאכה, שמכיון שהוא יום כפרה וטובה לישראל הרי הוא גם מועד ומקרא קודש, וממילא יש כאן מחייב נוסף לאיסור המלאכה כמו כל המועדים, שמצד קדושת היום וכבודו אסור בעשיית מלאכה.

שני צדדים בכללות חובת עבודת ה'

והנה ראה רמב"ן על התורה בפרשת תצוה בפסוק (שמות כט, מו) "לשכני בתוכם", שכתב בכללות ענין השראת השכינה בישראל, שבדרך הפשט השראת השכינה בישראל הוא עבור עם ישראל לטובתם, להיטיב עמם ולהשיג עליהם ולספק כל צרכיהם, כמלך היושב בתוך עמו ומנהיגם ודואג לכל צרכיהם.

אולם הוסיף שבדרך הסוד יש ענין שהשכינה היא צורך גבוה. ואין לנו עסק בנסתרות, אך באמת גם בדרך הפשט אנו מוצאים בכמה מקומות בתורה ובנ"ך לשונות שמשמע מהם שהתורה תובעת ומחייבת את עם ישראל שיהיו הם מקום לשכינתו בעולם ולהיות כוהניו ונושאי דגלו.

והנה שני צדדים אלו ישנם גם בכללות יסוד הבריאה, אם הוא נברא לכבודו כדאמרו באבות - כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו ככתוב (ישעיה מג, ז) "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצאתי אף עשיתי". ותיקנו בברכת חתנים - 'שהכל ברא לכבודו'.

או שכל הבריאה הוא למען טובו וחסדו, ככתוב

1. ובוה יבואר באופן נפלא דיוק לשונו הזהב של הרמב"ם שקרא להלכות יום הכיפורים בשם הלכות 'שביתת עשור' ולא מצינו כן שיקראו חז"ל ליום כ"ב בשם 'עשור', אכן לפי מה שנתבאר לעיל הרי השביתה והתענית ביום כ"ב אינם תוצאה מקדושת היום והיותו יום הכיפורים, אלא הם מטעם מצות עבודתו, ומשום כך ראוי לייחס השביתה ל'עשור' ולא ליום הכיפורים.

(תהלים קלו, ה-ו) "לעושה השמים בתבונה כי לעולם חסדו. לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו". וכן כתבו הקדמונים שטעם הבריאה הוא מפני שמדרך הטוב להיטיב.

והרמח"ל הרחיב לבאר ענין זה בספריו, וכתב (דעת תבונות' אות יח): 'כי הא-ל ית"ש הוא תכלית הטוב ודאי. ואמנם, מחק הטוב הוא להטיב, וזה הוא מה שרצה הוא ית"ש, לברוא נבראים כדי שיוכל להטיב להם, כי אם אין מקבל הטוב אין הטבה! אלא ששלימות הטוב הוא שיוזכו לזאת על ידי המצוות כמו שביאר שם בהרחבה. וכן מצינו שאנשי כנסת הגדולה תיקנו בתפילה הנוסח 'גומל חסדים טובים וקונה הכל', הרי להדיא שבריאת הכל הוא מטעם שה' גומל חסדים.

ולפי האמת הרי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, שהרי שניהם מיוסדים על פסוקים מפורשים ומאמרי חז"ל.

ונראה שעל שתי גישות שורשיות אלו, גם מיוסדים

שני הצדדים שמצינו בעבודת יום הכיפורים. שמצד אחד יש בו חובה לבוא להתכפר לפני ה', ומאידך יש בו מתנת הבטחת כפרה לישראל, ואלו באים משני האופנים בהם מתבטאת כללות חובתנו. שמצד יסוד חובתנו כלפי ה' בבחינת צורך גבוה שמוטל עלינו לבנות לשכינה דירה בתחתונים, אף מצות יום הכיפורים היא חובה עלינו לבוא להתכפר לפניו ולטהר ולנקות מכל שמץ את משכנו של מלך, ולפי זה יסודו ושרשו של יוה"כ שהוא יום של חוב עבודת ה'.

אולם מצד ראיית עמידתנו לפני ה' כחסד והטבה שניתן לנו הזכות להתקרב אל השי"ת לקבל אור שפעו וברכתו וליהנות מזיו שכינתו, הרי גם מצות יום הכיפורים עניינה זכות לישראל שניתן בו להתכפר לפניו, ולמרות כל החטאים ניתן להיטהר ולחזור לעמוד באור פניו, ולפי זה יסוד ושרש יום הכיפורים הוא יום של מתנה טובה והזדמנות נשגבה של כפרה.

הקטורת בקודש הקדשים

הקטורת - 'כי בענן, הטעם שלא יכנס כי אם בקטורת שיעשה ענן, ולא יראה הכבוד פן ימות. והנה טעמו לא אהיה נראה אליו כי אם בענן'. ורק בהמשך מביא את הפירוש השני: 'ויש אומרים כי פירוש 'כי בענן' בעבור כי אני דר בענן על הכפורת, כטעם ה' אמר לשכון בערפל'. ויש סימוכין לפירוש זה ממה שעצם המושג 'ענן' לגבי קטורת, מופיע רק בפרשתנו, ולא במצוות הקטורת במקומה. כדכתיב בהמשך הפרשה - "וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות" (טז, ג).

ונמצא שהן לדעת רש"י והן בפירוש אבן עזרא, מתפרש הכתוב בשני דרכים בענין הענן שעל ידו נראה ה', אם הוא הענן השמימי שבו הוא מופיע ונראה, כפי שהיה בהנהגת עם ישראל בעמוד הענן, ובפרט במעמד הר סיני. או שהענן כאן הוא ענן הקטורת שבא לכבוד ה', כעבודה ושירות מצד האדם הבא אל הקודש להתכפר. ולא נחלקו המפרשים, כי אם בנידון מה הוא הפשט ומה הדרש.

ויש לבאר כיצד בכל אופן שני הפירושים - הפשט והדרש - עולים בקנה אחד. והביאור הוא שמכיון שהופעת ה' היא על ידי ענן, על כן בעת שמתקרבים

הקטורת של יום הכיפורים לפני ולפנים

מן העבודות המרכזיות של יום הכיפורים היא הקטרת הקטורת בקדש הקדשים, שהיתה בה גם הלכה מיוחדת של 'קטורת סמים דקה'.

ובפשטות הפרשה נראה, שאין עבודה זו מטרה כלשעצמה, אלא עיקר כניסת הכהן גדול הוא עבור עבודת ריצוי דמי הפר והשעיר בקדש הקדשים, אשר דבר זה מצריך את הבאת הקטורת.

ויש לדון האם קטורת זו במהותה שווה לעבודת הקטורת של כל ימות השנה, רק שביום הכיפורים היא מובאת לפני ולפנים. או שהיא גדר הקטרה בפני עצמה, והיא עבודה מיוחדת ליום הזה, שאין לה שייכות לעבודת הקטורת של שאר ימות השנה.

ענן הקטורת

והנה בתחילת פרשת אחרי כתיב (ויקרא טז, ב): "כי בענן אראה על הכפורת". וכתב רש"י - 'כי בענן אראה, כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגילוי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבא, וזה פשוטו. ומדרשו, לא יבא כי אם בענן הקטרת ביום הכיפורים'.

ובאבן עזרא כתב להיפך, שלפי פשוטו הוא ענן

גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלוא חפניו קטורת סמים דקה, והביא מבית לפרוכת. ונתן את הקטורת על האש לפני ה', וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות. ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפורת" (טז, יא-ד).

וצריך להבין מה טעם קבעה תורה לערב העבודות ולעשותן משולבות זו בזו, [והרי אדרבה בכל התורה יש קפידי לא לערב מצוות יחיד, כענין שאמרו 'אין עושין מצוות חבילות חבילות'].

ועיין בספורנו (טז, ג - יב) שכתב לבאר, שהתנאי המכשיר את הכניסה הוא כפרת הקרבנות, אלא שאין צריך להמתין עד אחר הקרבת החטאת והעולה, אלא ניתן להיכנס להקטיר הקטורת מיד אחר שחיטת החטאת. עוד בטרם ההזאות - 'כי תיכף שנשחט החטאת והתוודה וסר עונו, נעשה מוכן לאור באור פני מלך'. והיינו ששחיטת החטאת שיש בה תחילת כפרה וטהרה כבר די בה שיוכלו להיכנס להקטיר קטורת לפני ולפנים. מבואר בדבריו שנקט שהקטרת הקטורת היא מטרה בפני עצמה, ומה שכתבה התורה שיכנס הכהן גדול להקטיר מיד אחר השחיטה, הוא גדר של היתר, שמשעה זו ואילך כבר הותר לו להיכנס אף שלא נשלמה עבודת החטאת, והבאת הקטורת מיד היא לפי זה גדר של חביבות להביא מיד כשאפשר, ומצד זה אם היה ממתין עם הקטורת שתהא גם אחר ההזאות עדיף טפי, שכבר הושלמה כפרת החטאת.

הקטורת כהכשר מקום להזאה

אמנם מדרשות חז"ל בענין, משמע שנקטו דרך שונה בזה, שהרי דרשו בפסוק "כי בענן אראה על הכפורת" שזה תנאי נוסף על כפרת החטאות, שנצרך גם תנאי זה שיהא 'ענן הקטורת' עם כניסת הכהן לפני ולפנים, ולפי זה הוא מדיני כניסת הכהן שצריך שלפני ההזאות בפנים יהיה כבר גם ענן הקטורת. ומצד דין זה הרי הכנסת הקטורת באמצע עבודת החטאת היא הכרחית שיהא דווקא באופן זה, שהרי אינו יכול להיכנס עבור ההזאות בטרם יושלם גם התנאי של 'ענן הקטורת', א"כ בהכרח צריך להקדים הקטורת לזריקת הדמים בפנים.

אלא שקדמה שחיטת הפר וכן הוודי, כיון שמאידך אי אפשר להקדים הבאת הקטורת בפנים בטרם ובנפרד משחיטת החטאת, שכן רק שחיטת הפר שיש

לפניו באופן של גילוי שהוא מתראה לנו, נדרש שגם צורת העבודה בעת כזאת תבטא על ידי ענן, ובכך אנו מבטאים את הרצון להיראותו עלינו. ולכן רק בקטורת מיוחדת זו, קבעה תורה שיעלה ענן הקטורת ויכסה את הכפורת.

דין מעלה עשן בקטורת

והנה חז"ל דרשו מהפסוקים שצריך לתת מעלה עשן בקטורת - 'אם כן מה תלמוד לומר כי בענן אראה על הכפורת, מלמד שנותן בה מעלה עשן, ומניין שנותן בה מעלה עשן שנאמר וכסה ענן הקטורת את הכפורת' (יומא נג.). [עוד נתייחדה הקטורת ביום הכיפורים ששוחקה 'דקה מן הדקה', ואולי גם יש בזה מעליותא לענין העלאת העשן, על ידי שכל חלקי הסממנים שולטת בהם האור].

הרי שבקטורת זו שלפני ולפנים בעינן שיתמלא הבית כולו עשן, והעלאת העשן הוא מעיקר דין עבודת קטורת זו, משא"כ בקטורת של כל ימות השנה, שנלמד רק בילפוחא.

ונראה הביאור בזה, שכיסוי ענן זה הוא בבחינת 'ויסתר משה פניו' (שמות ג, ו), שכשנכנסים לפני ה' יש לנהוג ביראת הכבוד שלא להסתכל בפני השכינה, לבטא את הכניסה לקירבת ה' באופן של הסתרה. זוהי סיבת כיסוי הענן.

והנה למעשה בעינן גם בקטורת של כל ימות השנה שיתן בה 'מעלה עשן', וילפינן לה בגמרא (שם) מדכתיב גבי יום הכיפורים ענן הקטורת, אבל בשרשו נאמר דין זה רק בפנים, ביום הכיפורים, והיינו משום שכאשר נכנס למקום הכרובים מושב השכינה כביכול, מתחייב להסתיר פני השכינה, אבל הקטורת של כל ימות השנה, לא נאמרה בה להדיא ההלכה של ענן, כי בהיכל יש כיסוי של פני השכינה של הפרוכת, אלא שבכל זאת נצרך בילפוחא גם בהיכל ענן, שכן גם בהיכל יש מקצת גילוי שכינה.

הקטורת בין השחיטה להזאות

והנה בסדר הכניסה היה דבר מופלא, שבאמצע עבודת החטאת בין השחיטה להזאות הדם, נכנס הכהן עם הקטורת בפנים, ורק אחר שיצא חוזר ומכניס את הדם ומזה נוכח הכפורת. וסדר זה מפורש הוא בפרשה: 'ושחט את פר החטאת אשר לו, ולקח מלוא המחטה

מתאים עם האמור שהקטורת באה כאן כהכשר לכניסה לקודש הקדשים.

חובת הקטורת מצד בית ה' במקום חדש

יש לבאר בגדר הקטורת בקודש הקדשים, כי כל ביאה אל בית ה' מחייבת קטורת, ומאחר שקודש הקדשים הוא מקום נפרד מההיכל, ויש כאן עמידה מחודשת בתוספת קירבה ואיכות לפני ה', והכהן נכנס למקום עבודה חדש, הרי הוא מדיני המקום וכבוד הבית שתהיה בו קטורת, ומתחייבת הבאת קטורת מחודשת למקום זה.

וכבר נתבאר במקו"א שזהו מיסוד מצות הקטורת בכללות, שאין הוא חיוב עבודה בפני עצמו, אלא הוא מדיני כבוד הבית וכבוד הופעת ה'. וביארנו בזה מה שנכתב בתורה (שמות ל) פרשת 'מזבח מקטר קטורת' רק אחר כל מצות בנין המשכן וכליו, ואחר מצות חינוכו ומצות התמידי, בסוף פרשת תצוה. כי כל עיקר חיוב מצוה זו של הקטרת קטורת הוא רק אחר שיש בית לה', מכבוד המקום הוא שיהיה בו הקטרת קטורת.

והיינו דמצד שיש כאן בית ה' ישנה הבאת קטורת, והוא ביטוי של כבוד למקומו ית"ש, שבכל מקום שהוא נמצא יש קטורת וריח ניחוח לפניו. וכעין מה שמביא בספר 'משך חכמה' בשם הקדמונים שהקטורת היא כענין מוגמר שהוא כבוד הבית שיש בו מוגמר וריח טוב. אכן אין החוב אלא במקום שנכנסים בו, וכמו שמצינו בקטורת שבכל יום, שהוא נגרר אחר הטבת הנרות והדלקת הנרות כדכתיב - 'והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהיטבו את הנרות יקטירנה. ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה' וגו' (שמות ל, n-ז). שמאחר שנכנס הכהן להיטיב את הנרות ולהדליק את הנרות, מקטיר גם כן קטורת. וכמו כן כאשר נכנס למקום חדש - לקודש הקדשים - מחייב הדבר קטורת מיוחדת למקום זה.

ומצינו ראייה לכך שאין קדש הקדשים נחשב מקום אחד עם הקודש, דלענין ההלכה כהן גדול פורש שבעת ימים, אמרו בגמרא ריש יומא (:) דילפינן עבודת יום הכיפורים משבעת ימי המילואים משום דהוי יום הכיפורים 'תחילת עבודה במקום', ולכן דנין עבודה תחילה במקום מעבודה תחילה במקום.

ולפי זה משמע כי קודש הקדשים נחשב מקום חדש

בה התחלת כפרה, מכשירה את הכהן לבוא אל הקודש ולהקטיר הקטורת בפנים, וכלשון הכתוב "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר". נמצא שהשחיטה מתירה את ההקטרה בפנים, וההקטרה מכשירה אותו להיכנס לפנים להזאות.

כלומר שעיקר הכניסה הוא לצורך הזאת דם הפר והשעיר, ועיקר תכלית הקטורת היא הכשר כניסה וביאה, שעל ידה יוכל להיכנס.

ועוד יתכן לבאר, שכל עוד שאינו שוחט עדיין אין לו הכרח להיכנס, וכל עוד שאין הצורך דוחק להיכנס לא הותר לו, ורק אחר השחיטה שכבר צריך להיכנס ולהזות, אז הותר לו להיכנס ולהקטיר תחילה, ואחר כך להביא את הדם להזאה.

[ויתכן שזה מה שהביא את האבן עזרא לבאר שלפי פשוטו הכתוב 'כי בענן אראה על הכפורת' שהכוונה לענן הקטורת, היפך מפירוש רש"י שכתב שזהו מדרשו, כי ממה שהקטורת באה בין שחיטת הפר להזאות, מוכח שנתנית הקטורת באה כהכשר לכניסתו לקודש הקדשים].

כי בענן אראה

והנה לפי פשוטו של הכתוב, התנאי הנצרך לכך הוא כל סדר הקרבנות והחטאות, לכפר על אהרן ועל הכהנים ועל כל עם הקהל, וכן לבישת בגדי לבן, שרק על ידם יוכל לבוא אל הקודש.

אמנם חז"ל דרשו כאן שיש גם תנאי בדין הקטורת, וכמו שכתב רש"י - 'כי בענן אראה, כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגלוי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבוא, זהו פשוטו. ומדרשו, לא יבוא כי אם בענן הקטורת ביום כ' (ויקרא טז, ב).

מבואר בזה, שלפי פשוטו הא דכתיב 'כי בענן אראה על הכפורת' אינו התנאי כי אם נימוק ונתנית טעם לאיסור של 'ואל יבוא' - שכיון שהופעת ה' נראית בקודש הקדשים על ידי הענן, על כן לא יבוא בכל עת. ולפי זה פירוט התנאי מתחיל בפסוק שבהמשך - 'בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר' וגו'.

אבל לפי מדרשו יש כאן תנאי נוסף, שמלבד סדר הקרבנות ישנו דין להביא ענן קטורת - 'כי בענן אראה על הכפורת'. כלומר שענן הקטורת הוא תנאי שעל ידו יוכל לראות את השכינה שמקומה על הכפורת. אשר זה

ומיוחד שעדיין לא היתה בו עבודה, וכמו כן מהאי טעמא יש לומר שאין די לו הקטורת של הבית החיצון. ולפי צד זה, הרי עצם עבודת הקטורת שוה היא לקטורת של כל ימות השנה, אלא שנתחדש לה מקום ביום הכיפורים.

קטורת מצד עצם העמידה בקירבה לפני ה'

אמנם יש לבאר באופן נוסף, שהקטורת היא לא דווקא מצד גדר כבוד ועבודת הבית, שהבית שלפני ולפנים מצריך עבודת קטורת, אלא עצם מה שבא הכהן הגדול לעמוד לפני ה', כאשר באים בעמידה מחודשת לפני ה' הוא על ידי קטורת.

וכפי שמצינו בנדב ואביהוא שכתבנו בפרשת שמיני (ויקרא י, ב) ובפרשת אחרי (שם טז, א) שהקטרתם היתה בשל גילוי השכינה שהיתה באותו מעמד - "ותצא אש מלפני ה' ותאכל את החלבים וירא כל העם וירונו" וגו', שהיה נראה לפי דעתם בהבנה שלהם שהמעמד מחייב הבאת קטורת לפניו, הנה באמת ביסוד הדברים צדקו בסברתם אלא שנתקיימה מצות קטורת זו בקרבן הנשיאים שהביאו באותו יום, כמו שכתבנו שם.

ועל דרך זה ביארנו בעדת קורח, שאמר להם משה (במדבר טז, ו-ז): "זאת עשו קחו לכם מחתות קורח וכל עדתו. ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש" וגו'. ציווה עליהם להקטיר קטורת וגם אהרן נצטווה להקטיר עמהם, והקטרתם היתה בחוץ ולא באוהל מועד. אולם חזינו שהעמידה לפני ה' כשלעצמה, היא סיבה להקטיר קטורת לפניו, ומפני שהם ביקשו לבוא לעמוד לפני ה' נצטוו לקבוע בדרך זו מי אכן הקדוש והקרוב אליו.

וכן בהמשך הפרשה שם אשר הולך אהרן המחתה עם הקטורת למקום המגיפה, שאמר לו משה: "קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת, והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם... והנה החל הנגף בהם ויתן את הקטורת וכפר על העם. ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה" (שם יז, יא-ג). שמידת הדין עומדת במקום זה וכביכול באה מהמתת המתים אל החיים להמיטתם, ושם הוא המקום לפייס את מידת הדין בקטורת.

הקטורת חביבה מכל הקרבנות

יש לבאר שגם לפי מאן דאמר שלא נכנסו בני אהרן לפני ולפנים, עצם הקטרת הקטורת נקראת 'בקרבתם לפני ה'". כי הקטורת יש בה קירבה יתירה יותר מכל

הקרבנות, וכן איתא במדרש (במדב"ר יח, ח) המובא ברש"י על הפסוק 'זאת עשו קחו לכם מחתות' (במדבר טז, ו) שהקטורת חביבה מכל הקרבנות.

והיינו כי כל הקרבנות הכהן מעלה אותם על המזבח שהוא בבחינת שולחן ה', וכביכול אש של מעלה באה ואוכלת הקרבנות, כלומר שהשכינה היא באה ונוטלת מעצמה את החלק הניתן לגבוה. אבל בקטורת נאמר "שימו קטורה באפך", כלומר שכל מה שיש כאן היא העלאת העשן שהיא עצמה באה לריח ניחוח וכביכול אנו עצמנו נותנים זאת לגבוה "באפך".

ולפי זה יש לומר ששייכות סיפור מיתתם לפרשת יום הכיפורים, הוא מצד מעשה הקטורת המיוחד הנעשה בו, והיינו על פי מה שביארנו (פרשת שמיני שם) שאכן היה מקום רב לסברתם להקטיר קטורת באותה שעה, ואף החטא שנחשב להם לא היה אלא מצד דקדוק ה' עם הצדיקים כחוט השערה, וכן מוכח ממ"ד שלא מתו אלא משום שהורו הלכה בפני רבם, ומשמע שעיקר המעשה ראוי היה מצד עצמו.

וראה מה שביארנו בזה בהרחבה בספר "בן מלך" על המצוות התמידיות שבמקדש (סימן ג) ועל התורה בפרשת כי תשא (שמות ל, כה ושם חלק המאמרים מאמר א, וראה גם בפרשת קורח חלק המאמרים מאמר ב) שעיקר מצות הקטורת היא זו שנתפרשה ב'כי תשא', שהיא המצוה בגוף הקטורת, לתת קטורת לפני ה'. וגדר מצוה זו אינה תלויה בגדר 'אהל מועד' או 'בית' אלא משום הופעת שכירת ה' שבמקדש, שעצם נוכחות ה' "אשר אוועד לכם שמה", היא סיבה להעלות לפניו קטורת, כלשון הכתוב (דברים לג, י) "שימו קטורה באפך" היינו בפני ה', ובמקום שהשכינ' ה' את שכירתו, שם באה נתינת קטורת לפני ה' השוכן שם.

ומכל אלו עולה שיש גדר בקטורת, שהיא עבודה המתאימה להופעת ה' עצמו כביכול ונוכחותו הקרובה. ועל כן כאשר בא הכהן אל הקודש, במקום אשר שכנת ה' מופיעה שם באופן של קירבה יתירה, מתחייבת הבאת קטורת מיוחדת, נוסף על הקטורת הבאה לפני ה' בהיכל.

הקטורת המיוחדת בגדר כפרה בפני עצמה

אמנם מצינו מהלך נוסף בחז"ל לגבי הקטורת ביהו"כ, שהיא באה למטרת כפרה, ועל ידי קטורת זו לפני ולפנים זוכים לכפרה מיוחדת של יום הכיפורים.

קודש הקדשים, שכן כתיב ולקח מלא המחתה גחלי אש, מה כתיב שם ונתן את הקטורת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטורת, מהו וכסה, לשון מחילה הוא, כענין שנאמר (תהלים פה, ג) כסית כל חטאתם סלה, וכשהיה ענן הקטורת מיתמר ועולה ופונה למעלה ונעשה כאשכול, היה יודע שנתכפרו עונות ישראל, שנאמר 'אשכול הכופר דודי לי' וכו', כיון שהיה יוצא היתה שמחה גדולה בישראל שנתקבל ברצון' (תנחומא תצוה אות טו).

ומדברי המדרש משמע שגם מצד ענין הכפרה שבקטורת זו, בא ענין ה'ענן' המיוחד לקטורת יום הכיפורים, שהענן מסמל כיסוי והסתרה, שבזכות הקטורת יכסה ה' את חטאתם של ישראל.

ונמצא אפוא שבקטורת של יום הכיפורים לפני ולפנים ישנם ד' עניינים:

א. להסתיר מראה כבוד השכינה כשהכהן בא לעמוד לפני ה'.

ב. מצד כבוד המקום שנכנס למקום עבודה חדש.

ג. מצד ההתקרבות אל הופעת ה' שבעת הקירבה מתאימה עבודת קטורת.

ד. כדי לכפר בכפרה המיוחדת של הקטורת לפני ולפנים.

וכעין שמצינו באהרן שעצר את המגיפה על ידי הקטורת. כי קטורת מרצה בשעת חרון אף, כי בקטורת כתיב 'שימו קטורה באפך', ולכן יש בה ריצוי של חרון אף. ולכן ביום הכיפורים שבאים לכפר חרון ולהעביר חימה ורוגז של החטאים, יש בו קטורת מיוחדת לפני ולפנים. וכמו שנתבאר לעיל טעם הדבר, שיש בקטורת ביטוי של העברת זעם והשראת נועם, וכן עצם ביטוי הקירבה והכניסה אליו שיש בקטורת, מעורר רחמים ומחילת עוונות.

וכדאיאתא בגמרא - 'אמר רבא וכן אמר רבי יצחק בר אבדימי וכן אמר רבי אלעזר, אמר קרא וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל, איזהו כפרה ששוה לו ולביתו ולאחיו והכהנים ולכל קהל ישראל, הוי אומר זה הקטרת הקטורת. וקטורת מכפרת, אין, דהא תני רבי חנניא למדנו לקטורת שמכפרת, שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם, ותנא דבי רבי ישמעאל, על מה קטורת מכפרת, על לשון הרע, יבוא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי' (יומא מד.).

וברש"י - 'על לשון הרע, כי ההיא דקורח לשון הרע הוה, דכתיב אתם המיתם את עם ה', וסתם לשון הרע בחשאי הוא'.

ובמדרש - 'בשעה שהיה כה"ג נוטל את הקטורת באותה מחתה ביום הכיפורים ונכנס לפני ולפנים בבית

פרשת האזינו

לעם ישראל, מצד אחד השכינה היתה מסביב לישראל, והיו ישראל שרויים ומוקפים בתוך אור השכינה, והיתה השראת השכינה עליהם בחינת 'אור מקיף'. ענני כבוד היא בחינת חיבה וידידות, שהקב"ה מקיף ומחבק את עם ישראל, וכענין הכתוב 'וימינו תחבקני', ואיאת שהוא כנגד סוכות שבו הקב"ה מקיף את עם ישראל במצות סוכה, בצילא דמהימנותא.

ועוד היה בחינה נוספת של חיבה 'סובבנהו', בכך שישאל היו מקיפים סביב למשכן, בארבע דגלים סביב סביב, והיתה השכינה בתוכם בבחינת 'אור פנימי'. וכן עם ישראל מראים חיבתם להקב"ה שהם כביכול מקיפים ומחבקים אותו.

והנה רש"י כאן מתאר שמה שסיבבן בתחתית ההר

ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו (לב, י)

וברש"י - 'סובבנהו - שם סיבבם והקיפם בעננים, וסיבבם בדגלים לארבע רוחות, וסבבן בתחתית ההר שכפהו עליהם כגיגית'. ובהמשך דברי רש"י - 'סובבנהו - אשרינון סחור סחור לשכינתיה אהל מועד באמצע, וד' דגלים לד' רוחות'.

הנה רש"י מפרש כאן את הפסוק יסובבנהו בשני אופנים, אופן אחד שהקב"ה הקיף וסיבב את עמו בענני כבוד, או בהר סיני שהקיפן על ידי ההר. ובאופן השני שהקב"ה העמיד את עם ישראל מסביב לשכינתו, והם סובבים אותו כביכול.

כלומר שהיה כאן שני ביטויי חיבה וקירבה בין הקב"ה

והסגנון של חביבות שהקב"ה רוצה בכנסת ישראל שבינינו את התורה, וכמו שכתוב 'למדתי אתכם חוקים ומשפטים' שהקב"ה מלמד תורה לעם ישראל, כלומר שניתן לנו כח ובינה ללמדה להבינה ולהשכילה, והקב"ה נתן לנו את התורה גם עבור זאת בכדי שנחכים ונתפקח בה, ושנהיה יודעי דעת עליון וחכמים בחכמת התורה, 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה'.

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר. עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל לאחוזתה... כי מנגד תראה את הארץ, ושמה לא תבוא אל הארץ אשר אני נותן לבני ישראל (לב),
(מח-נב)

דבר זה שאמר הקב"ה למשה לראות את הארץ מראש הר העברים חוזר ונשנה כמה פעמים בתורה. ועצם הדבר צריך ביאור מהי חשיבותה של ראייה זו שהקב"ה מצווה עליו, ולשם מה היא באה.

ורש"י כאן כתב - 'כי ידעתי כי חביבה היא לך, על כן אני אומר לך, עלה וראה'. ולפי פירוש זה מטרת הראייה הייתה לצורך משה, שכיון שהקב"ה רצה לעשות לו רצונו, נתן לו מתנה זו שיזכה לראות את הארץ. שכיון שכה חביבה עליו הארץ וקדושתה, אזי אע"פ שלא זכה לעבור את הירדן ולהיכנס בה בפועל בגופו, אמנם זאת ניתן לו, שיוכל לראותה בעיניו, שזה גם כן קצת שייכות וזכיה בארץ. שניתן לו לראותה.

אולם הרמב"ן בפרשת וזאת הברכה (לד,א) כתב טעם אחר במשמעות הראייה - 'וטעם המראה הזאת אשר הראהו, בעבור שהיתה הארץ מלאה כל טוב, צבי לכל הארצות, ומאשר היה גלוי לפניו רוב האהבה שהיה משה רבינו אוהב את ישראל, שמחו ברבות הטובה בראות עיניו'.

ולפי זה הייתה מטרת הראייה כדי להראותו את טוב הארץ שבהיותו רועה נאמן באהבתו את ישראל ישמח לבו לראות את רוב הטוב שהם נוחלים בארץ.

והנה לשון הכתוב בפסוק הראשון (מח) משמע קצת כדברי הרמב"ן, שכן ההדגשה היא בה - 'וראה את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל לאחוזתה'. וכן היא המשמעות בלשון הפסוק בפרשת פינחס - 'עלה אל הר

וכפה אותו עליהם כגיגית, היה ביטוי חיבה שהקב"ה סיבב אותם והקיפם, אולם בגמרא מתואר כפיית ההר כגיגית כמהלך מחייב של אילוץ לקבל את התורה מתוך הכרח ושעבוד אף נגד רצונם - 'יתיצבו בתחתית ההר' - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא (שבת פח).

והיינו משום שכאן בשירת האזינו, בא הכתוב לתאר את גודל אהבת הקב"ה לעם ישראל ומה שעשה למענם מרוב חיבתם לפניו. וכל הדברים מתוארים כאן מן המבט של צד החביבות, כי מעמד זה עצמו של עמידת ישראל בתחתית ההר, היה בה גם ביטוי של חיבה ואהבה מאת הקב"ה לעם ישראל, שחשק בהם שהם יהיו עמו המקבלים תורתו, והיה זה בבחינת חיבוק שכביכול מחבק הקב"ה את כנסת ישראל.

וכעין זה מצינו בכתוב בפרשת וזאת הברכה - 'והם תוכו לרגליך' (דברים לג, ג), וברש"י - 'שהרי תוכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגליך בסניג'. הרי שגם עם ישראל הראו אז עוצם החיבה והחביבות, שמגודל אהבתם לה' הכניסו עצמם תחת ההר להיכנס תחת שלטון מלכות ה', ולקבל עליהם עול תורתו ומצוותיו, לחסות בצלו של הקב"ה ולהידיבק בו.

ואכן שני פנים היו לענין זה של כפיית ההר, אלא שבספר דברים עוסק בצד זה של החיבה והאהבה. ואילו בפרשת יתרו עוסק במבט שהתורה היא עול ושעבוד שעם ישראל מחוייבים בו. ולכן שם רמזה תורה את בפסוק 'ותיצבו בתחתית ההר' שהיה הדבר בבחינת אילוץ וכפיה.

ובפסוק זה אנו מוצאים ביטוי נוסף למבט המיוחד של ספר דברים, שנתנית תורה לעם ישראל מתואר במילה 'ביוננהו'. כלומר הקב"ה החכים אותם ונטע בהם בינה, והרי בכל התורה מתוארים החוקים והמשפטים בתורת מצוות והוראות שהקב"ה מצווה אותם, אבל כאן הדבר מתואר שהתורה היא חכמה והקב"ה בא לבונן אותנו להחכימנו מחכמתו הזכה, וההבדל נובע מאותו שורש. שכן מצד המבט של פרשת יתרו התורה היא חוב ושעבוד שמוטל עליו לקיימה, ולכן מצד מבט זה אין הדבר מוגדר כלימוד חכמה אלא כציווי והוראה, שהרי עליו לשמוע את דבר ה' ולקיים אותו גם כאשר אין הדבר מובן לנו. אולם בפרשת האזינו הפסוק מתאר זאת מצד המבט

העברים הזה, וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל' (במדבר כז, יב). משמע שמראה אותו את טוב הארץ אשר נתן לבני ישראל.

אולם לשון הפסוק בסוף הפרשה כאן (נב) 'כי מנגד תראה את הארץ, ושמה לא תבוא'. בזה משמע שההדגשה היא על זכייתו של משה עצמו בארץ, שאומר לו הקב"ה כי רק מנגד יראה את הארץ וזה יהיה אחיזתו בה, אולם לא יבוא אליה. והיינו כרש"י שהראהו לו מצד חביבות הארץ אצל משה.

וכן בלשון הכתוב בפרשת ואתחנן - 'עלה ראש הפיסגה ושא עיניך - וראה בעיניך, כי לא תעבור את הירדן הזה' (דברים ג, ז). משמע שהראהו היא תחליף לכניסה לארץ, שכיון שלא יעבור, אולם זאת ניתן בידו שיוכל לראותה מבחוץ. וביותר מפורשים הדברים בחז"ל לגבי הפרשה שם - 'אמר רבי אלעזר גדולה תפילה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו, אף על פי כן לא נענה אלא בתפילה שנאמר אל תוסף דבר אלי וסמך ליה עלה ראש הפסגה' (ברכות לב:). הרי מפורש בדבריהם שאף העליה לראש הפסגה לראות את הארץ, היתה מכח בקשתו של משה להיכנס אליה, אלא שתפילתו הועילה שניתן לו לראותה, וגם זה דרגה מסויימת של כניסה ושכיכות לארץ, וכדעת רש"י.

ובמפרשים (עיין צרור המור ומשך חכמה) איתא שעל ידי ראיית משה והבטתו בארץ היתה הארץ נוחה ליכבש לפנייהם.

וכענין שנאמר לגבי האבות דאיתא בגמרא - 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה - משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו' (בבא בתרא ק.). וכן נאמר ביעקב - 'אמר רבי יצחק מלמד שקפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה ליכבש לפניו' (חולין צא:).

ומשמעות הדברים איך על ידי הליכתו של אברהם נעשית הארץ נוחה ליכבש פניהם, היינו משום שבכך נחשב שנתן לו ה' את הארץ וזכה בה בקניין מסויים, ועל ידי שכבר היה לאבות אחיזה בארץ כבר באים הבנים לזכות בה יותר בנקל, וזכותם בה יותר מבוררת. וכמו כן על ידי שזכה משה להשיג את הארץ בראייתו, והראהו ה' את כל הארץ, הרי היתה לו זכיה במידה מסויימת בה בתורת מנהיגם של ישראל, ובכך היתה הדרך סלולה לפנייהם לכובשה בכוחו של האי רעיא מהימנא.

ואף רעיון זה תואם את שיטתו של רש"י בענין ראייתו של משה, שהיא באה עבור רצונו של משה לזכות בארץ, שגם אם לא זכה בה בכניסה בפועל, היה לו בה אחיזה פורתא במה שהראהו ה' את הארץ.

ובדומה לזה כתב בצפנת פענח להגאון מרוגאצ'וב שבראייתו קידש את אוויר הארץ, וגם זה כרש"י, שעל ידי הראיה נחשב שהיה קצת בארץ, שאם לא היה בגופו מכל מקום היה בה בכוח הבטתו.

והנה לפי רש"י נמצא בזה דבר נפלא, שבמידה המסויימת שזכה לה, הרי נכנס משה לארץ עוד לפני עם ישראל, הוא נכנס ראשון וגם הוא שכבש את הארץ לפנייהם.

והנה בעת שנגזר על משה שלא להיכנס לארץ כתיב - 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם' (במדבר כ, יב). הרי שהיתה הגזירה שלא יביאו את עם ישראל לארץ, ולפי דבריהם נמצא שבסופו של דבר על ידי ראייתו הוא גם הביא אותם במידת מה אל הארץ, שעל ידי תחנוניו הוקל תוקף הגזירה במקצת, שהוא פתח לפנייהם את הדרך שתהא נוחה להיכבש.

**התודה והברכה לידידנו הנעלים
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה**

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **פנחס ברנשטיין** שליט"א
לרגל הולדת הבת

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **חיים דרוק** שליט"א
לרגל הבר מצווה לבנו

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **אליעזר** ב"ר יהודה לייב **מינצברג** שליט"א
לרגל הולדת הבן

בס"ד

ולקחתם לכם פרי עץ הדר וכפוח תמרים וענף עץ עבות
ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים

הודעה משמחת

הננו לבשר לכל תורמי מכון כתבי בן מלך
שלרגל חג הסוכות הקרב ובא

יוענק שי הוקרה מיוחד

לכל החברים היקרים

אשר מידי חודש בחדשו מתאמצים ותומכים בכל עוז ברציפות בקיומו של המכון להוציא
לאור עולם את דברי רבנו זצוק"ל

סט לולב והדסים מהודרים א א ללא עלות

את הסט ניתן לקבל במוקדי המכירה המרווחים של קרן ר' ישעיה' קרעסטירער זי"ע
הפרוסים בכל רחבי הארץ

ניתן לקבל את החלוש לסט המהודר אצל הנציגים דלהלן:

ירושלים - משפ' הירשמן רח' אהרן פישל 91 כניסה ד'

בית שמש - משפ' אקער רח' ברכת אברהם 6 קומה 2

ביתר עילית - משפ' קרשעבסקי רח' אוהב ישראל 1 קומה 2

מודיעין עילית - משפ' קירשנבוים רח' הרב מפוזוביז' 3/3 קומה 3

טבריה - משפ' קרויזר רח' דרך מרן 31

בברכת התורה

הנהלת המכון

